

Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö vammaisia henkilöitä koskevan sosiaalihuollon erityislainsäädännön uudistamista selvittävän työryhmän muistiosta (Vammaisia henkilöitä koskevan sosiaalihuoltolain erityislainsäädännön uudistaminen)

VD/4015/00.04

TA

Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut 12.3.2013 työryhmän, jonka tehtävänä on sovittaa yhteen nykyinen vammaispalvelulaki (380/1987) ja kehitysvammalaki (519/1977) uudeksi vammaispalveluja koskevaksi erityislakiaksi eri vammaisryhmien yhdenvertaisten palvelujen turvaamiseksi, sekä selvittää muut vammaispalveluja koskevan lainsäädännön uudistamistarpeet.

Vammaislainsäädännön uudistamistyöryhmä on päättänyt työnsä, ja sen loppuraportti on valmistunut. Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt mm. Vantaan kaupunkia antamaan lausuntonsa työryhmän muistiosta (<http://www.stm.fi/vireilla/lausuntopyynnot>). Lausunnot on pyydetty antamaan perjantaihin 19.6.2015 mennessä ensisijaisesti vastaamalla sähköiseen kyselyyn (VALAS Kysely_21042015).

Työryhmä ehdottaa loppuraportissaan, että vammaispalvelu- ja kehitysvammalait yhdistettäisiin. Palveluiden saamisen perusteeksi tulisi yksilöllinen arvio siitä, miten vamma rajoittaa toimintakykyä. Erityispalveluja saisi silloin, kun ihmisellä olisi sellainen pysyväluonteinen vamma tai sairaus, jonka vuoksi apu tai tuki on välttämätöntä. Diagnoosi tai vamman synty tapa ei enää määrittäisi palvelujen saamista.

Erityislakiehdotuksen kantavana ajatuksena on edistää vammaisten henkilöiden edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisina yhteiskunnan jäseninä. Lakia ei sovellettaisi ikääntymisestä johtuvaan avuntarpeeseen. Lakiehdotuksessa esitetään kuitenkin joiltakin osin saatavien palvelujen oikeuksien laajentamista. Säännökseen henkilökohtaisesta avusta esitetään voimavarasäännöksen poistamista. Valmennus- ja tukipalveluja sekä lyhytaikaista huolenpitoa esitetään subjektiivisiksi oikeuksiksi. Lisäksi esitetään tarkennuksia liikkumista ja asumista tukeviin palveluihin sekä päiväaikaista toimintaa koskeviin säännöksiin.

Ehdotus korostaa vammaisen ihmisen ja viranomaisten yhteistyötä. Vammainen ihminen tulisi ottaa mukaan aktiiviseksi osapuoleksi, kun hänen palvelutarpeensa arvioidaan ja hänen tarvitsemansa palvelut suunnitellaan. Tarvittaessa mukana suunnittelemassa pitäisi olla eri alojen asiantuntijoita. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää vammaisten lasten ja nuorten palvelujen toteuttamisprosessiin. Työryhmä on ottanut huomioon muut sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamista koskevat hankkeet ja erityisesti uuden sosiaalihuoltolain sisällön.

Vantaan kaupunki esittää vastauksessaan erityisesti huomioon otettavaksi, että lainsäädännön uudistus ei saa tuoda kunnalle lisävelvoitteita eikä aiheuttaa lisääntyviä kustannuksia. Esimerkiksi lainsäädännön liikkumista tukevia palveluja koskevan valmistelun osalta Vantaan kaupunki toivoo otettavan huomioon joukkoliikenteen kehittymisen ja mm. kuntalaisten mahdollisuuden matalalattiabussien käyttöön. Lisäksi esitetään, että palveluja myöntäessä tulisi pystyä huomioimaan jatkossakin nykyisessä lainsäädännössä toteutuva voimavarasäännös.

Yksityiskohtaiset vastaukset kyselyn eri osa-alueisiin esitetään seuraavassa:

1 §:ssä säädetään lain soveltamisalasta. Onko säännöksen perusteella selvää, missä tilanteissa sovelletaan erityislakia ja missä sosiaalihuoltolakia?

- Kyllä
- ”erityispalveluja järjestetään, jos vammainen henkilö ei saa muun lain nojalla yksilöllisen tarpeen ja edun mukaisia palveluja”

1 §:n 2 momentissa säädetään lain soveltamisalan rajauksesta, jonka mukaan lakia ei sovellettaisi henkilöön, jonka toimintakyky on heikentynyt pääasiassa ikääntymiseen liittyvien sairauksien ja toimintarajoitteiden johdosta. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

- Kyllä

2 §:ssä säädetään lain tarkoituksesta. Kattaako säännös vammaispalveluille asetetut tavoitteet?

- Kyllä
- Yhdenvertaisuuden ja osallisuuden korostaminen, itsenäisen suoriutumisen ja itsemääräämisoikeuden toteutuminen, esteettömyys.
- Vammaisten lasten ja nuorten aseman huomioon ottaminen.

Muita huomioita 1 luvun säännöksistä

- Korvaako velvoite yhdenvertaisuussuunnitelmasta meneillään olevat vammaispoliittiset ohjelmat?
- Ohjautuvatko asiakkaat riittävästi muihin peruspalveluihin, jos viime kädessä ratkaisee asiakkaalle edullisin vaihtoehto eli käytännössä maksuton vammaispalvelu?

4 §:ssä säädetään vammaisen henkilön osallistumisesta palveluntarpeen arviointiin ja palvelujen suunnitteluun sekä toteuttamiseen ja toteuttamisen seurantaan. Turvaako säännös asianmukaisesti vammaisten henkilöiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuudet palvelujen järjestämiseen liittyvään valmisteluun ja päätöksentekoon?

- Kyllä

5 §:ssä säädetään palvelutarpeen arvioinnista. Turvaako säännös asianmukaisesti vammaisen henkilön vaikuttamismahdollisuudet palveluntarpeen arvioinnissa ja suunnittelussa?

- Kyllä

5 §:n 2 momentissa säädetään palveluntarpeen arvioinnin toteuttamisesta tarvittaessa monialaisena yhteistyönä. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

- Kyllä

5 §:n 3 momentissa säädetään palvelutarpeen arvioinnin aloittamisesta. Tarvitaanko erityissäännöstä, jolla poiketaan sosiaalihuoltolaissa säädetystä palveluntarpeen arvioinnin aloittamisen määräajoista?

- Kyllä

Korvaavatko 2 luvun säännökset kattavasti voimassa olevat vammaispalvelulain ja kehitysvammalain säännökset palveluiden suunnittelusta ja päätöksenteosta?

- Kyllä

Tarvitaanko 7 §:n mukainen erityissäännös päätöksenteosta?

- Kyllä

Muita huomioita 2 luvun säännöksistä

- 4§ vammaisen henkilön osallistuminen: Asiakkaan palveluntarpeen arvioinnissa tulee olla mahdollista käyttää myös muuta sosiaalialan ammattilaista kuin sosiaalityöntekijää.

Esityksen tavoitteena on yhdistää nykyiset vammaispalveluja koskevat erityislait. Sisältääkö 9 § kattavasti vammaisuuden perusteella järjestettävät sosiaalihuollon erityispalvelut?

- Kyllä

10 §:ssä säädetty valmennus ja tuki on lakien yhteen sovittamisen perusteella esitetty uusi palvelu. Onko tarkoituksenmukaista, että vammaisella henkilöllä on subjektiivinen oikeus tähän palveluun?

- Ei

11 §:ssä säädetään henkilökohtaisesta avusta ja sen saamisen edellytyksistä. Onko nykyisen vammaispalvelulain voimavaraedellytyksen poistaminen tarkoituksenmukaista?

- Ei

Selkeyttääkö 12 §:n ja 13 §:n sääntely henkilökohtaisen avun toteuttamista?

- Kyllä

14 §:n asumista tukevien palveluiden taustalla on nykyisen vammaispalvelulain mukainen palveluasuminen sekä kehitysvammalain perusteella järjestettävät asumispalvelut. Asumista tukevien palvelujen tavoitteena on turvata asumiseen liittyvien palvelujen kehittäminen jatkossakin. Mahdollistaako säännös asumista tukevien palvelujen kehittämisen?

- Kyllä

Turvaako 14 §:n 3 momentti riittävästi vammaisten lasten oikeudet?

- Kyllä

16 §:ssä säädetään lyhytaikaisesta huolenpidosta. Säännös korvaisi kehitysvammalain perusteella muuna hoitona ja huolenpitona annettavat palvelut sekä vammaispalvelulain perusteella muuna palveluna annettavan lyhytaikaisen hoidon (tilapäishoito). Onko säännös tarkoituksenmukainen?

- Kyllä

Onko tarkoituksenmukaista, että vammaisella henkilöllä on subjektiivinen oikeus lyhytaikaiseen huolenpitoon?

- Ei

17 §:ssä säädetään päiväaikaisesta toiminnasta. Palvelu vastaisi osin nykyistä vammaispalvelulain mukaista päivätoimintaa ja kehitysvammalain mukaista työ- ja päivätoimintaa sekä muuta hoitoa ja huolenpitoa. Päiväaikainen toiminta koskisi niitä henkilöitä, jotka eivät kuuluisi valmisteilla olevan *heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden sosiaalisesta kuntoutuksesta annettavan lain* mukaisten palvelujen piiriin ja jotka tarvitsevat sosiaalisen vuorovaikutuksen ja osallisuuden turvaavaa sekä toimintakykyä ylläpitävää palvelua. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

- Kyllä

Tulisiko 17 §:n päiväaikaiseen toimintaan sisältyä toimintaan osallistumisen mahdollistavat matkat?

- Ei
- Tulisi säilyä mahdollisuus asiakkaiden omavastuusuuteen matkakuluissa.

18 §:ssä säädetään liikkumista tukevista palveluista. Turvaako säännös vammaisen henkilön liikkumisen?

- Kyllä

Onko 18 §:n 4 momentissa säädettyjen matkojen määrästä säädetty tarkoituksenmukaisesti?

- Kyllä

19 §:ssä säädetään liikkumista tukevien palvelujen toteuttamisesta. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

- Kyllä

20 §:ssä säädetään taloudellisesta tuesta. Onko pykälässä tarpeen säätää nimenomaisesti taloudellisen tuen myöntämisestä auton tai muun kulkuvälineen hankintaan (20 § 4 mom.)?

- Kyllä

Muita huomioita luvusta 3

- 21 § on tarkoituksenmukainen; mahdollistaa esim. tukihenkilötoiminnan, hoiva-avustajan tai muun uuden palvelun tarjoamisen.

Huomioita luvusta 4

- Muutoksenhakuoikeuden laajeneminen koskemaan henkilökohtaisen avun ja asumista tukevien palvelujen, päiväaikaisen toiminnan sekä liikkumista tukevien palvelujen toimintatapaa sekä valitusajan piteneminen.
- Lisää mahdollisesti oikaisuvaatimusten määrää ja siten kunnan tehtäviä.

25 §:ssä säädetään palveluista perittävistä maksuista ja esityksen liitteenä on luonnos laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 4 §:n muuttamisesta. Pidätkö säännöstä palveluista perittävistä maksuista tarkoituksenmukaisena?

- Ei
- Palvelujen maksuttomuus ei kaikilta osin realistista

29 §:ssä säädetään siirtymäsäännöksistä. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

- Kyllä

Muita huomioita luvusta 5

- 27 § vakuutuslaitosten korvaus; korvataanko myös muiden vammaispalvelulain mukaisten kustannusten kuin palveluasumisesta tai henkilökohtaisesta avusta aiheutuvat kulut kunnalle, esim. asunnon muutostyöt?

Yleisiä näkökulmia hallituksen esitysluonnokseen liittyen. Kolme tärkeintä näkökulmaa

- Subjekttiivisten oikeuksien laajeneminen koskemaan uusia erityispalveluja kuten valmennus ja tuki, lisää mahdollisesti kunnan kuluja.
- Yhdenvertaisuuden periaate myös toisin päin; asiakasmaksujen periminen palveluista tulisi olla mahdollista.
- Palvelutarpeen arvioinnissa henkilöstön kelpoisuus määriteltävä riittävän laajasti.

Vastaako esitys vammaisten lasten ja nuorten tarvitsemaan tuen tarpeeseen?

- Kyllä. Lasten ja nuorten tuen tarve nousee esille myös uudessa sosiaalihuoltolaissa.

Näkökulmia jatkovalmisteluun liittyen. Kolme tärkeintä jatkovalmistelussa selvitettävää tai huomioitavaa seikkaa.

- Henkilökohtaisen avun voimavarasäännöksen ja vaikeavammaisuuden määritelmän poisjättäminen lisäävät kunnan kuluja.
- Subjekttiivisten oikeuksien laajentaminen lisää kunnan kuluja.
- Ensisijaisten palvelujen toteutuminen suhteessa vammaispalvelulakiin; raja epäselvä?

Mitä uudistuksen toimeenpanossa tulee erityisesti huomioida?

- Vantaan kaupunki esittää, että lainsäädännön uudistus ei tuo kunnalle lisätyötä tai lisäkustannuksia.
- Liikkumista tukevista palvelujen toteuttamisesta Vantaan kaupunki esittää, että uudistus ei aiheuttaisi kunnalle lisäkustannuksia. Uudistuksessa toivotaan otettavan huomioon joukkoliikenteen kehittyminen mm. matalalattiabussit.
- Voimavarasäännös tulisi pystyä huomioimaan palveluja myönnettäessä.

Sosiaali- ja terveyslautakunta 9.6.2015 § 16

Va. vanhus- ja vammaispalvelujen johtajan esitys:

Hyväksytään vastaukset sosiaali- ja terveysministeriölle annettavaksi lausunnoksi.

Liitteet:

- lausuntopyyntö
- lausuntopyyntökysely
- vammaislainsäädännön uudistamistyöryhmän loppuraportti

Täytäntöönpano: - vanhus- ja vammaispalvelut
 - sosiaali- ja terveysministeriö

Muutoksenhakuohje: 1. Oikaisuvaatimus

Lisätiedot:

va. vanhus- ja vammaispalvelujen johtaja Timo Aronkytö, puh. 09 8392 1072,
etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi